

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Fabian Karlsson*
 Härad: *Konga* Adress: *Boaryd, Väckelsång*
 Socken: *Väckelsång* Berättat av: *De äldsta i Boaryd m. fl. byar*
 Uppteckningsår: *1938* Född år i *Väckelsång*.

Underjordiska väsen.

<i>Vättar</i>	<i>s.</i>	<i>1.</i>
<i>Vättarkärva</i>	<i>"</i>	<i>5.</i>
<i>Vättarna och husbyggnad</i>	<i>"</i>	<i>8.</i>
<i>Vättarna som smeder</i>	<i>"</i>	<i>11.</i>

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Carlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1.

Vättar

De gamla har trott på övernaturliga väsen som bott under jorden. Dessa väsen har man kallat vättar. (Mtal: sing. vätte, beständ form vätten; plural, vätta, beständ form vättarna, ibland på tal paddor, som troddes ha samband med dessa väsen, sade man vättarna). Vättarna voro små varelser alldeles som Lomten, men de voro nog ej så ontyckta som denne. De ansågos vara svårliga väsen, som vållade sjukdomar och andra olyckor, om de ej fingo vara i fred. Därför var det bäst att vara god vän med vättarna, annars

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2

så kunde man råka ut för mycket obehag.
 På dagen troddes vättarna antaga skep-
 nad av stora "fröå" (paddor, grodor).
 Dessa voro svarta eller svartgrå till färgen
 och mycket fula. Gamla personer råga
 än i dag, att grodorna tikna människor,
 de har ju händer och fötter alldeles som folk.
 "Fröåna" eller grodorna var man därför
 mycket rädd för att skada eller ofreda
 på något sätt. Man var alltid snäll
 mot dem, och detta förekommer ännu,
 man skadar ej en groda i snödan eller
 med vett och vilja. Om man i äldre tider
 skulle stycas att råka skada en groda,

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Häckelsång
 Socken: Häckelsång Berättat av: Den äldsta i Boaryd möjl. hvar
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Häckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

såsom att hugga den med en tic eller skära,
 då tad man om förlätselse, och så lade
 man ren "Lase" (en linneklapp) och en
 "Lrau" (Lrad) på platsen, för att vatten
 därmed skulle få säret ombundet.

Om man kastade ut något varmt t. ex.
 varmt vatten, så sade man alltid ifrån
 förut, för att ej någons vatte skulle bli
 skallad. Vattarna kunde ha sin boplatz
 invid huset och vara i närheten när
 det varma slängdes ut.

Att på något sätt orena där vattar
 höll till var också mycket farligt.
 Skulle man påka göra naturbehov på

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Carlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: Scåldsta i Boaryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

sådant ställe, då påkade man ut för de osynliga små vättarna. Därför spottade man för sig tre gånger vid sådana tillfällen. Bara genom att gå och stampa över vättarnas boplats kunde man bli sjuk eller illamående. Man hade då "raukat ut för" eller "blett leken", som sådana hastigt påkomna sjukdomar kallades. — "Leken" kunde man även bli om man påkade gå över en "hårta komma", där en hårt hade tummat sig — Hade man blivit leken eller råkat ut för något, då botades sådant, om man ej spottat för sig på platsen, genom

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Carlsson
 Härad: Konga Adress: Borsyd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Borsyd enligt befat
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

att krypa de gångar genom ett oblikt
 linnegarv. Att vita i stål var också bra,
 men alla bäst var att "offra till våtten".

Vättaskärva.

Flavande kvinnor kunde råka illa ut
 på ställen där vättarna höller till.

Om en kvinna, när hon "geck må barnet",
 skulle råka att göra naturbeho på en
 vättplats, så fick det väntade barnet
 skada därav. Vättarna hämnades på barnet.

Om barnets vaggga skulle stå över vät-
 tarnas boplatz, så vättarna kunde nämligen
 bo inne under huset, så var detta ej
 bra för barnet. Barnet fick därav en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1958 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

6.

sjukdom, som man brukade kalla våttaskårva

Om hvar våttaskårva hotades berättas olika. En del "kloka" brukade "mätå" barnet på olika håll med en "simmå" (snåre) och slå knud på snåret för varje mätning. Naglar på det sjuka barnets händer och fötter avklippades och nergrävdes tillsammans med snåret norr om boningshuset. På jort det nergrävda uttrådade blev barnet bra.

För våttaskårva kunde man också offra till våttarna. Det man offrade skulle vara av nio olika slag. Det var olika sådessorter, malt, och mjöl.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelång
 Socken: Väckelång Berättat av: De äldre i Boaryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Väckelång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

naglar och hår av barnet samt en
 gång. Detta fogs i en träsked eller
 träkopp och utsattes en torsdagskväll
 norr om stugan på en plats där
 varken sol eller måne kunde skinna.
 Vid utsättandet tilltalade man våt-
 tarna eller rättare läste en kamsa.
 Man sade, våttekung, våttefru och
 våttebarn, våttefru, våttekung och våtte-
 barn, våttebarn, våttefru och våttekung,
 och så bad man dessa ej bry sig om
 människobarnet eller göra det något
 illa utan i stället låta det slippa
 den sjukdom det fått.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1938 Född år _____ i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

8

Vättarna och husbyggnad.

För att det skulle bli en tur med en nybyggnad och för att ej råka i onåd hos de underjordiska små väsendena så måste man, innan bygget påbörjades, bedja dessa om lov att få bygga på platsen. Ibland sade man att det var tomarna man hade att göra med vid sådana tillfällen. Byggde man på rätt plats och gillades det nya bygget av vättar eller tomnar, då kunde man gå nästerna, när byggefolket lämnat arbetsplatsen, höra huru det fortsattes med byggnadsarbetet. Där tultades och

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Baryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Baryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

Limraden alldoles som på dagen när
 folket arbetade där. Men tyckte rej
 vattarna eller fontänen om nybygget.
 då lät det på näpperna som om man
 rivit ner huset i stället för att bygga
 upp det. Många gamla byggmästare
 påstår bestämt att "då ä' inte nåt skoj
 må då' lå'å", för de hava själva hört det.

På ett ställe höll man på med lagens-
 byggnad och en natt vaknade en av
 dem som hjälpte till vid bygget av att
 man limrade nere på nybyggnaden.
 Han steg upp och klädde sig, ty han
 trodde, att de andra redan börjat arbeta.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Carlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m.fl. byar
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

10.

Han gick till bygget för att se efter.
 Det var på sommaren och halvlyst på
 morgonsidan. Men han såg ej till några
 på bygget, där var lyst och stilla, varför
 han gick tillbaka in igen. Men när han
 väl hade lagt sig, så började det åter
 att lulla på lagarsbygget. Då begrep
 han, vad det var för byggmästare där.

På ett annat ställe hade man byggt
 en våderkoarn på en kulle, men det
 blev ej någon tur med den där koarnen.
 De gamla sade, att detta berodde på,
 att man ej hade bett väffarna om lov
 att få bygga på backen där man uppförde koarnen.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5704

Landskap: Småland Upptecknat av: Fabian Karlsson
 Härad: Konga Adress: Boaryd, Väckelsång
 Socken: Väckelsång Berättat av: De äldsta i Boaryd m. fl. byar
 Uppteckningsår: 1938 Född år i Väckelsång

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

11

Väktarna som smeder.

Både väktarna och konstarna såges
 hava varit smideskunniga. För i tiden
 höll några sådana små väsen till
 i en gammal smedja. Man kunde på
 nättarna få höra kuru de hamrade
 och smidde i märket därinne.
 Om vackert konstsmide kan man
 få höra sägas, att "då ä fint ä grant
 som väktarsmide". Deras smidesarbete
 har således varit välgjort.